

Americká maskulinita pod tlakem změn

Ondřej Frunc

Besen-Cassino, Y., Cassino, D. 2022. *Gender Threat: American Masculinity in the Face of Change*. Stanord: Stanford University Press.

Yasemin Besen-Cassino a Dan Cassino se ve své publikaci zaměřují na zachycení základních strategií, kterými muži v USA kompenzují změny ve vnímání své maskulinity. Čerpají z velkého množství kvantitativních i kvalitativních dat a nastiňují základní přehled strategií, které je možné v dalších výzkumech výrazně rozšířit a dále tak prohloubit znalosti o směrech, kterými se různí muži vydávají, pokud cítí ohrožení vlastní maskulinity. Kniha *Gender Threat: American Masculinity in the Face of Change* (2022) je aktuálním textem ke studiu maskulinity v USA. Věřím, že sledováním myšlenek autorů se můžeme inspirovat ve výzkumu maskulinity v Evropě i v České republice.

V první stati Besen-Cassino a Cassino popisují ohrožení mužské identity a upřesňují, z jakých pozic vycházejí a z jakých budou ve svém textu maskulinitu zkoumat. Autoři uvádějí, že muži v USA věří, že svět stojí ekonomicky, sociálně a politicky proti nim. To ovšem vyvracejí data – 80 procent amerického kongresu je stále obsazeno muži, muži mají vyšší platy než ženy za stejnou práci a všech 45 prezidentů USA byli muži.

41 procent mužů participujících na výzkumu říká, že se cítí aspoň lehce utlačováni. Víra v to, že muži jsou dnes znevýhodněni, je podle autorské dvojice sice nepodložená, ale zakotvená v reálných pocitech a v tom, jak muži vnímají sami sebe a svou roli doma, v práci a ve společnosti. Ve společnosti jejich privilegia pomalu mizí a nejsou tak jednoznačná, jako byla dříve. Pokud byli muži na vrcholu několik tisíc let, i malý pohyb k rovnosti může být pocíťován jako diskriminace.

Klíč k pochopení mužského pocitu ztrácející se půdy pod nohama nespočívá dle autorského dua v pohybu k rovnosti. Jde podle nich spíše o sdílené představy o tom, co znamená být mužem. Pokud autoři mluví o genderové identitě, myslí tím konstrukci víry mužů ve zvyky a chování, které je dělají muži. Tu vnímají autoři odděleně od osobní sexuality, která je pro ně blíže biologické charakteristice.

Autoři ukazují, že koncepce mužského genderu, kterou muži udržují, je zároveň flexibilní i velmi křehká. Flexibilní, protože za správné situace jsou muži schopni opustit aspekty svojí genderové identity, která nefunguje, a bez větších obtíží je nahradit. Například si uvědomují, že už nejsou vládci svých domácností, a kompenzují to například nákupem střelných zbraní, chozením do kostela nebo trávením času se svými dětmi. Na druhou stranu je křehká, pokud muži nedostojí požadavkům svého genderu. Autoři navazují na West a Zimmeman ve vnímání toho, že muži „dělají“ gender, performují maskulinitu ve své každodennosti.

Už první sociologové a psychologové – například Alfred Adler – přemýšleli o této ohrožené identitě jako o hlubokém existencionálním ohrožení mužů. Kniha se tak zaměřuje na situace, které muži vnímají jako ohrožení vlastní maskulinní genderové identity, a dále zkoumá, jak muži upravují své chování a návyky, aby toto ohrožení kompenzovali.

První část knihy autoři věnují práci a ekonomické situaci. Tvrdí, že recese v letech 2008–2009 měla na muže disproporční vliv. Mark Pery, profesor ekonomie na University of Michigan-Flint, o tom referoval jako o „mancession“. Podle dat Brookings Institutions Hamilton Project 70 procent ztracených pracovních míst bylo obsazeno muži, nezaměstnanost mužů se zvýšila ze 4 na 11 procent, 6 milionů mužů v USA přišlo o práci. Pro muže také trvala krize déle. Muži byli zaměstnáni v cyklických profesích, jako jsou stavebnictví, výroba a finanční služby, které byly nejvíce zasaženy recesí. Ženy byly naproti tomu zaměstnány ve službách, a tak recesí tolik netrpěly.

Besen-Cassino a Cassino dokládají data o masivním navýšení stresu v mužské populaci USA. Muži prožívají dopady krize o to hůře, o co méně jsou zasaženy ženy. Muži v krizi vydělávají méně než ženy, ale myslí si, že by měli vydělávat víc. Jsou naštvaní a uražení. To všechno, dle autorů, akcelerovalo krizi identity. Zároveň ženy ekonomicky i sociálně posilují a blíží se k rovnosti. Ženy mají hlavní příjem ve 42 procentech rodin. Z hlediska dosaženého vysokoškolského vzdělání tvoří ženy 57 procent bakalářů, 59 procent magistrů a 52 procent doktorů... Stále však zůstává rozdíl v majetku a příjmech ve výši 10–20 procent. Například většina žen dokončuje doktorské studium, ale jejich zastoupení mezi profesory je nízké.

Mužské biologické výhody se však do budoucna smazávají. V dnešní ekonomice už nejsou muži lépe připraveni. Autorské duo připomíná Connel, která říká, že chování obsažené v hegemonní maskulinitě nutně konstruuje maskulinitu jako onnipotentní nebo podrízující ženy a funguje jako nástroj udržování nerovnosti. Autoři ale mluví o tom, že výše zmíněné neplatí pro všechny muže, a zaměřují se na alternativní maskulinity a jejich konstrukce

V knize *Package deal, Mariage, Work and Faterhood in Mans live* antropolog Nicolas Townsend definuje moderní maskulinitu v USA jako založenou na 4 pilířích: otcovství, manželství, vlastnictví domova a zaměstnání. Vzájemně se tyto struktury podporují a prolínají. Jeden z čestných způsobů vypořádávání se s tímto tématem je alternativní maskulinita.

Když jako muži nejsou schopni prezentovat a naplňovat obecně přijímané představy o vlastní maskulinitě, hledají jiné cesty. Některé jsou pro společnost výhodné, například zvýšená empatie k otcovství, některé však maladaptivní, například sexuální obtěžování v práci, vlastnění zbraní atd.

V několika následujících statích se autoři věnují jednotlivým kategoriím, jak se muži snaží kompenzovat svou maskulinitu. Jedná se o kategorie náboženství, držení zbraní

a sledování pornografie. Podle autorského dua jsou tyto kategorie odpovědí na genderovou výzvu na úrovni každodennosti i v politické rovině v USA.

V kategorii náboženství autoři analyzují komunitu „Promis Keepers“, v níž muži hledají pozici leadera, která je jim odepřena v domácnosti, skrze církev. Tato strategie se vymezuje proti gay mužům a proti feminizmu. Muži, kteří cítí, že jejich hodnota mizí, se tak skrze hledání dalšího prostoru k nabývání moci snaží udržet svou dominantní pozici.

Další pozorovanou strategií je domácí držení zbraní: Dle autorů zde můžeme sledovat přímou úměru: čím se muži cítí méně mocní, tím víc zbraní nakupují. Zároveň křivka nákupu zbraní dle dat autorského dua nekoreluje s kriminalitou, ale zcela jasně s mužskou nezaměstnaností. Muži, kteří vyhledávají tuto alternativu, vnímají sebe sama jako „hodné kluky, co chrání komunitu proti migrantům,“ a často také mluví o ochraně před vládou a její korupcí.

Jako další strategii identifikují autoři sledování pornografie, ve které dominují ženy, a pozorují zde další přímou úměru: čím hůře se muži cítí, tím „tvrdší“ pornografii si podle nich dopřávají, aby si potvrdili svou dominanci nad ženami.

Poslední část knihy, věnující se alternativní maskulinitě, tedy nadějnější části pro budoucnost, může být pro současné muže nejpřínosnější. Besen-Cassiono a Cassiono zahajují své úvahy o alternativní maskulinitě u proměny přístupu amerických mužů k vaření a dalším domácím pracím.

Podle autorů změnu pohledu mužů na vaření přinesla popkultura, konkrétně kuchařská soutěž Iron Chef, svého druhu první, kterou sledovali ve významné míře i muži. Tato soutěž prezentovala vaření jako maskulinní, nikoli ženské. Mytí nádob zůstalo, překvapivě, i po úspěchu Iron Chefa stále ženskou doménou. Šlo zřejmě o první vlaštovku, která přiblížila domácí práce maskulinitě, nicméně jen za velmi specifických podmínek. Nezaměstnaní muži v USA totiž stále většinově necítí, že vaření a domácí práce jsou součástí jejich maskulinity.

Zároveň ženy, které doma mají nezaměstnaného muže, by ocenily dělbu domácí práce. Nezaměstnaní muži jsou na jednu stranu pod velkým tlakem své vlastní identity, na druhou stranu by si jejich ženy přály, aby se více zapojovali v domácnosti, pokud nechodí do práce. To ale může být s představami o maskulinní identitě v rozporu. Ztráta práce je rovna konci identity a domácí práce tuto krizi ještě podpoří. Dle autorského dua se jedná o jeden z nejčastějších důvodů rozvodů v USA.

Alternativní maskulinity přinášejí ale i jiné cesty a pohledy. Domácí práce je pro některé muže dokladem vlastních kvalit jako dobrého partnera a otce. Zároveň mohou vlastním příkladem inspirovat děti. Existuje tedy alternativa? Část mužů to tak vnímá: Být dobrým otcem, ukazovat dětem, že domácí práce jsou i zábava, jít příkladem a učit se spolu nové věci vnímají jako znak své maskulinity a její kvality.

Otcovství je jeden z hlavních obsahů maskulinity v USA. Otcové vydělávají více peněz a tráví v práci více času než bezdětní muži, po práci si s dětmi hrají a emočně se

s nimi sbližují. Autorské duo si proto klade otázku, zda alternativou není také větší přítomnost mužů v domácnosti, která by vedla k menším pocitům osamění a úzkosti u žen s dětmi a zároveň by mohla pomoci překonat i vyšší ekonomické náklady spojené s výchovou dětí.

Alternativní otci zpovídání autory knihy zároveň vypovídají v rozhovorech o tom, že se jim hůře socializuje, protože je pro ně složité zapadnout do rodičovské komunity tvořené většinou matkami.

Z výzkumu se také ukazuje, že nejpřímější cestou k empatizaci s ženami a nacházení cest k alternativní maskulinitě jsou dcery. Ač muži nechtějí opouštět negativní aspekty hegemonní maskulinity, jako otcové začínají s ženami empatizovat. Začínají se zabývat tím, jak zlepšit svět a učinit ho rovnocenným. To je zároveň, podle autorů, jediná cesta z krize maskulinity – aktivismus mužů a boj za rovnoprávnost, skrze který muži nebudou pouze hledat obranné strategie pro sebe sama, ale budou systém měnit tak, aby byl spravedlivý vůči všem.

Jak tedy podle autorů vypadá budoucnost? Na jednu stranu končí období ekonomické dominance mužů. Na druhou stranu v politické i ve všech dalších oblastech muži nadále drží své pozice.

Jako přínosnou a inspirativní vnímám v publikaci šíři použitých dat, především těch kvantitativních. Je také zajímavé, že většina maladaptivních strategií byla dokládána právě kvantitativními daty, zatímco strategie alternativní maskulinity byly prozkoumávány především skrze rozhovory.

Knihy představuje pokus důsledně sledovat, jak muži v USA v měnícím se světě reagují na svou vlastní představu maskulinity a jak ji upravují. Jedná se o užitečnou a inspirativní prezentaci různých příkladů tohoto procesu. Zároveň kniha představuje výzvu pro budoucí výzkum, který by na ni v budoucnost mohl navázat a téma dále rozšířit.

Stížnost jako předmět fenomenologické analýzy i nástroj institucionální kritiky

Magdaléna Michlová

Ahmed, S. 2021. *Complaint!* Durham: Duke University Press.

Saru Ahmed asi není třeba čtenářstvu genderově zaměřeného periodika dlouze představovat. Za explicitní zmínku na úvod však možná stojí formální obrat, ke kterému profesorka gender studies z britské Goldsmiths, University of London, a proponent-